

NATIONALEKONOMISKA FÖRENINGENS

sammanträde den 24 november 1960

Ordförande: Direktör Halvdan Åstrand

Några synpunkter på dubbelbeskattning och näringslivets kapitalförsörjning

Taxeringsintendent **Ernst Annell:**

Jag skall först helt kort redogöra för huvuddragen i det lagförslag om skattelättnader för nyemissioner och inskränkning i bolagens rätt till skattefrihet för aktieutdelningar som i dagarna godkänts av bevillningsutskottet.

Förslaget innebär att den årliga utdelningen på nyemissioner och emissioner i nybildade bolag, som inbetalts under åren 1961—1966 och som inregistrerats efter den 31 december 1960, blir skattemässigt avdragsgill med belopp upp till 4 % av inbetalt kapital. Skattefriheten gäller för det första utdelningsåret och för de fem efterföljande åren. Eftersom skattelättnaderna inträder först under utdelningsåret, medför nyemissioner under 1961 inga skattelättnader under detta år, vilket ansetts vara en fördel i nuvarande konjunkturläge. Avdrag kan medgivas vid taxeringarna åren 1963—1973.

Om mer än hälften av aktierna i det emitterade bolaget äges av svenska aktiebolag, som inte behöver skatta för aktieutdelningen därför att aktierna anskaffats för deras rörelse, får bolaget dock inte åtnjuta lättnaderna. De allmänna investmentbolagen inräknas emellertid inte bland sådana diskriminerade aktieägare, såvida inte investmentbolaget äger mer än hälften av aktiekapitalet. Om exempelvis Billerud mot förmodan skulle göra nyemission under de närmaste åren, skall Custos drygt 30-procentiga innehav i Billerud inte räknas som ett diskriminerande innehav.

Vid utskottsbehandlingen har lättnader vid nyemissioner tillerkänts även svenska dotterbolag till utländska bolag.

Bevillningsutskottets majoritet har även godtagit förslag om att den hittills för s.k. vita bolag gällande skattefriheten för utdelningar på kapitalplacersaktier inte skall gälla vid taxeringarna åren 1963—

1973. Förvaltningsföretag, varmed enligt utskottet förstås bolag och föreningar, vilkas verksamhet uteslutande eller så gott som uteslutande består i förvaltning av värdepapper, blir skattefria allenast för utdelning som går in och ut. De allmänna investmentbolagen får skattefrihet för mottagna aktieutdelningar upp till ett belopp motsvarande 125 % av lämnad utdelning.

Utdelningar på aktier som anskaffats för rörelsen är skattefria. Om aktieinnehavet i ett bolag uppgår till minst 25 % räknat efter rösttalet, anses det utan utredning vara anskaffat för rörelsen.

Skattskyldighet för aktieutdelningar

Jag övergår nu till att beröra några spörsmål i fråga om den omstridda del två i den föreslagna lagstiftningen, alltså införandet av skattskyldighet för utdelningar på kapitalplaceringsaktier. Först några ord om de rörelsedrivande bolagens innehav av kapitalplaceringsaktier.

Hos vissa framåtgående bolag kan innehavet av kapitalplaceringsaktier betraktas som en tillfällig placering av likvida medel, låt vara att placeringarna på grund av bestämmelserna om realisationsvinstbeskattning ofta blir minst femåriga. Uppburna aktieutdelningar hos sådana företag uppgår ofta till förhållandevis ringa del, låt oss säga högst 10 à 15 % av den lämnade utdelningen. I fråga om dessa företag godtages nog tämligen allmänt argumentet, att det inte föreligger skäl för att medgiva skattefrihet för aktieutdelningar, när avkastning på likvida medel vid annan placering taxeras. En beskattning av utdelningen på kapitalplaceringsaktier i de nu berörda fallen kommer inte att i väsentlig mån påverka bolagens utdelningspolitik.

Det finns emellertid ett mindre antal företag med som regel begränsade utvidgningsmöjligheter som placerat förhållandevis stora belopp i börsnoterade aktier. I denna grupp ingår bl.a. flera företag inom livsmedelsbranschen i vidsträckt bemärkelse — bryggerier, Jästbolaget och Sockerbolaget — samt några textilföretag. I samband med driftskoncentrationer har ofta kapital frigjorts — inte minst vid försäljning av fastigheter som med tiden blivit välbelägna. Frågan om att införa skattskyldighet för aktieutdelning hos sådana företag är naturligtvis ömtålig med hänsyn till den inte oväsentliga försämring för aktieägarna som den ändrade lagstiftningen kan innebära. Det är därför naturligt att stark kritik riktat sig mot de skärpta bestämmelserna för de nu berörda företagen, som kan kallas blandade förvaltningsbolag och rörelsedrivande företag.

Det kan måhända frågas, varför dessa blandade förvaltnings- och rörelsedrivande bolag skall beskattas för aktieutdelning, som går rätt

igenom, när de rena förvaltningsbolagen åtnjuter skattefrihet för vidarebefordrad utdelning. Skattemässigt kan detta motiveras därmed, att det svenska skattesystemet bygger på dubbelbeskattning av aktiebolag. Vinstmedel överföres nu till aktieägare på två sätt, antingen genom vinstutdelning eller genom utskiftning i samband med nedsättning av aktiekapital eller upplösning av bolag. Om stora vinstmedel uppsamlas i rörelsedrivande bolag som inte kan använda dem för aktiva investeringar — hit räknas enligt den föreslagna lagstiftningen även 25-procentiga aktieinnehav i andra bolag — skulle överskottskapitalet normalt överföras till aktieägarna om en sådan överföring inte medförde några skattekonsekvenser. Vid utskiftning av vinstmedel utgår emellertid numera utskiftningsskatt med 40 % på utskiftat belopp. Om aktieutdelning på kapitalplaceringsaktier är skattefri, ligger det därför nära tillhands för bolag att köpa kapitalplaceringsaktier så länge utdelningen är skattefri. Härigenom kan utskiftning uppskjutas på obestämd tid och skatteutgifter i samband med utskiftning inbesparas. Tidigare var utskiftningsskatten mycket lägre; vid utskiftning t.o.m. slutet av år 1937 utgick sålunda sådan skatt med allenast 5 % och i åtskilliga fall behövde ingen utskiftningsskatt erläggas. Under dessa idylliska skatteförhållanden utskiftade bolag överskottskapital oftare än vad som nu är fallet. Stora kapitalåterbetalningar gjordes exempelvis av Kullager, Elektrolux, Separator och Sockerbolaget. Numera är liknande kapitalåterbetalningar ovanliga. Att Tändsticksbolaget gjort en stor kapitalåterbetalning under 1950-talet beror därpå, att omkring en halv miljard av bolagets eget kapital gick förlorat vid Kreugerkrisen, varför bolaget kan göra kapitalåterbetalningar utan att erlägga utskiftningsskatt. Principiellt förefaller det riktigare att överskottskapital ställes till aktieägarnas fria disposition och inte användes för passiva investeringar inom ett bolag, och detta gäller särskilt i fråga om ett bolag med betydande antal utländska aktieägare.

Att bolagen efter höjningen av utskiftningsskatten underlåtit utskifta överskottskapital och i stället placerat det i börsnoterade aktier med skattefri utdelning är naturligt och på intet sätt inkorrekt. Lika naturligt är det dock att det allmänna inte har något större intresse av att underlätta uppskov med taxering till utskiftningsskatt, och att man därför tar bort den hittills gällande skattefriheten.

Frågan hur aktieägarnas i blandade förvaltnings- och rörelsedrivande bolag intressen skall tillgodoses vid borttagandet av den tidigare skattefriheten för aktieutdelningar har vållat mycket huvudbry. De sakkunniga föreslog efter samråd med representanter för närings-

livet att sådana bolag skulle kunna ombilda sig till rena förvaltningsbolag genom att överlåta sin rörelse till dotterbolag. Därefter skulle reglerna för förvaltningsföretag gälla, d.v.s. uppburna aktieutdelningar skulle bli skattefria i den mån de vidareutdelades. Enligt de sakkunnigas förslag som följdes i propositionen skulle sådana förvaltningsföretag kunna äga inte endast värdepapper utan även fastigheter, dock ej jordbruksfastigheter.

Det nu angivna förfarings sättet för att lösa de blandade företagens problem har utsatts för stark och inte obefogad kritik. Bevillningsutskottets majoritet har framhållit att ombildningar till förvaltningsbolag inte är önskvärda. Med den i propositionen angivna definitionen på förvaltningsbolag kunde rörelsen utarrenderas till ett dotterbolag som därefter drev rörelse i fastigheter, förhyrda av moderbolaget. Utskottet har ändrat definitionen på förvaltningsbolag så, att därmed skall förstås endast företag som innehar värdepapper o. dyl. Om rörelsedrivande företag vill ombilda sig till förvaltningsbolag, måste de alltså överföra sina fastigheter och ikläda sig lagfartskostnader. Den fördyring som härigenom uppkommer, väntas komma att motverka ombildning av aktiebolag. Det kan anmärkas, att företag med investeringsfonder för rörelse knappast torde komma att ombilda sig till förvaltningsbolag, eftersom de då inte utan tillstånd av Kungl. Maj:t får utnyttja investeringsfonderna.

Företag hos vilka uppburen utdelning på kapitalplaceringsaktier uppgår till minst 75 % av företagens normala utdelning, får dispens från utdelningsbeskattningen.

Om, trots de hinder för ombildning som rests, rörelsedrivande bolag i större omfattning skulle ombildas till förvaltningsbolag, antyder utskottet att ytterligare inskränkningar av förvaltningsbolagens skattefrihet för utdelningen kan bli aktuella i framtiden.

Det kan ifrågasättas om de föreslagna bestämmelserna tillräckligt beaktat den skada som genom de ändrade beskattningsreglerna tillfogas aktieägarna i ett fåtal rörelsebolag med stora aktieinnehav, dock ej så stora att dispens kan ifrågakomma.

En framkomlig väg skulle måhända hava varit att genom särskild lagstiftning medgiva sådana bolag rätt att utskifta belopp motsvarande värdet av kapitalplaceringsaktierna och erlægga en till 30 % reducerad utskiftningsskatt. En sådan lättnad har i annat sammanhang medgivits vid skärpning av skattelagstiftning.

Om man utgår från förhållandena under de senare åren kommer borttagandet av skattefriheten för aktieutdelningar att beröra utdelningar på ungefär 25 miljoner kronor årligen, vilket belopp bör ställas

mot en total nettoutdelning från svenska aktiebolag på omkring 600 miljoner kronor. Vid beräkningen av det senare beloppet har utdelningar som uppburits av aktiebolag frånräknats. Som jämförelse kan nämnas att aktieutdelningarna i U.S.A. uppgått till omkring 60 miljoner kronor under motsvarande år.

För aktiebolag som tillfälligt placerat överskottsmedel i aktier kommer de skärpta bestämmelserna att medföra ett minskat intresse för aktieplaceringar men de kommer knappast att påverka deras investeringar i stort. Däremot kommer de nya bestämmelserna att få avgörande betydelse för investeringsinriktningen hos stagnerande men likvida företag, alltså sådana företag som jag tidigare kallat blandade förvaltnings- och rörelseföretag. Sådana företag tvingas nog att öka sina aktiva investeringar, framförallt genom startandet av nya verksamhetsgrenar. Om naturliga förutsättningar härför saknas, kan det antagas att de kommer att utskifta medel till aktieägare oftare än vad som skett under de senaste årtiondena. Det är inte uteslutet att det ökade trycket att vid kapitalöverskott inom ett aktiebolag överföra överskottsmedel till aktieägarna kan leda till ett större intresse för emissioner av inlösningsbara aktier. Om aktier görs inlösningsbara enligt bestämmelser vid emissionen, behöver bolaget nämligen inte betala utskiftnings-skatt på den del av inlösningsbeloppet, som motsvarar tidigare inbetalt kapital. Ett visst intresse att placera aktiebolags överskott av likvida medel i aktier kommer väl dock att föreligga även i framtiden även om aktiebolag får köpa aktier under samma förutsättningar som andra kapitalplaceringar i det hänseendet, att aktieutdelningen är skattepliktig.

Vanliga förvaltningsbolag får skattefrihet allenast för den del av uppburna aktieutdelningar som vidareutdelas till aktieägare. För de stora s.k. investmentbolagen gäller generösare bestämmelser: uppburna aktieutdelning upp till 125 % är skattefri. Man har trott att de stora investmentbolagen har speciella förutsättningar att medverka vid strukturrationaliseringar och "promoting", d.v.s. förbereda emission av aktier i vissa bolag på marknaden. Som regel behöver ett bolag vara så väl konsoliderat att det kan föra en jämn utdelningspolitik innan det är lämpligt för den allmänna värdepappershandeln. Det är därför ofta lämpligt att investmentbolaget innehar majoritetsposter i vissa aktiebolag under en konsolideringsperiod. Förr skötte bankerna i stor utsträckning "promoting", numera går detta inte på grund av bestämmelserna i banklagen. För att inte lägga hinder i vägen för sådan verksamhet hos investmentbolagen har man medgivit dem vissa möjligheter att skattefritt fondera löpande avkastning på aktier.

Skattelättnader vid nyemissioner.

Jag övergår nu till att tala om skattelättnader vid nyemissioner. Skärpningarna är formellt tidsbegränsade till och med 1973 års taxering, men de blir väl bestående. Lättnaderna gäller för nyemissioner under sex år och det skulle vara otillfredsställande, om skärpningarna blev bestående och lättnaderna övergående. Nu förefaller det inte osannolikt att företagsbeskattningen måste lättas någon gång under 1960-talet, när de sekundära verkningarna av ATP-lagstiftningen gör sig fullt gällande, d.v.s. när företagen inte såsom under 1950-talet kan öka sina lån hos egna pensionsstiftelser utan tvärtom måste minska sådana lån. Näringslivets lån från egna pensionsstiftelser beräknas för närvarande uppgå till omkring 7 miljoner kronor. Genom ATP-lagstiftningen minskas näringslivets direktutfästelser om pensioner och därmed möjligheterna till avsättningar till pensionsstiftelser. Man väntar att under år 1961 förslag kommer att framläggas som tvingar många företag att redan under 1961 börja återbetala lån från pensionsstiftelser. För näringslivet i dess helhet räknar man med att skulderna till pensionsstiftelser under 1960-talet tvångsvis kommer att minskas med en eller ett par miljarder kronor, räknat i dagens penningvärde. När näringslivet bl.a. av nu berörd anledning får starkt försämrade självfinansieringsmöjligheter under 1960-talet, kan denna utveckling framtvunga lättnader i företagsbeskattningen.

Jag vill uppställa frågan: Om näringslivet får ett visst belopp att disponera för skattesänkning, hur anser man inom näringslivet att det skall disponeras för att göra största möjliga nytta? Bör det användas för ökad avskrivningsrätt på varulager och andra tillgångar i rörelse? Skall man använda det för en generell nedsättning av bolagsskatten — kanske till 36 procent, för att resonera konkret — eller är det bättre att man bibehåller oförändrat 40 % på fonderad vinst och sätter ned skatten till 30 procent på utdelad vinst? Tekniskt når man i stort sett det sist angivna resultatet, om man medger bolagen avdrag vid statliga taxeringen med en tredjedel av utdelat belopp och sedan räknar 40 procent bolagsskatt på det återstående beloppet.

Personligen är jag kritiskt inställd mot skattelättnader i form av alltför stor skattemässig nedskrivningsrätt på fysiska tillgångar. Det blir då ofta en benägenhet att av skatteskäl skaffa sådana tillgångar, vilket leder till snedvridning. Man kan också fråga sig varför sådana företag som har god tillgång på avskrivningsobjekt skall få särskilda fördelar. Såsom argument för generösa skattemässiga bestämmelser om nedskrivning på rörelsetillgångar brukar anföras, att sådan lagstiftning särskilt gynnar de räntabla företagen. Påståendet, som icke

är oriktigt, är dock inte invändningsfritt. Det finns en hel del företag som expanderar så fort att de inte kan utnyttja nedskrivningsmöjligheterna utan måste betala ett mycket högt pris för kapitalanskaffning genom nyemissioner. Det kan vidare framhållas, att vissa företag som tillfälligt har goda konjunkturer men som på sikt är oräntabla gynnas av skattelättnader av nu angivet slag. Många textilföretag kunde under efterkrigstiden skapa mycket stora dolda reserver men detta har i många fall medfört att deras dödskamp förlängts.

Mot en generell nedsättning av bolagsskatten kan invändas att en sådan skulle medföra ännu större premiering av det indirekta sparandet än vad som nu är fallet. Redan vid en 40-procentig bolagsskatt är det mycket förmånligare att spara indirekt genom att innehålla vinstmedel hos ett aktiebolag än att spara direkt för enskilda personer med medelstora eller stora inkomster, eftersom den statliga marginals-katten även vid förhållandevis låga inkomster är betydligt mycket högre än 40 procent. Under senaste tiden har en omfattande aktiebolagsbildning skett med hänsyn till den ökning av sociala förmåner — framförallt ATP — som man kan få genom att driva rörelse i aktiebolagsform. Nationalekonomiskt medför denna utveckling ökat svinn genom ökade organisationskostnader. För egen del anser jag det därför inte lämpligt att ytterligare premiera aktiebolagsbildning genom en generell sänkning av bolagsskatten.

En differentierad bolagsskatt antingen i den formen att fonderad vinst beskattas med 40 procent och utdelad med 30 procent eller i den formen att 4 procent av tillskjutet belopp permanent blir skattefritt skulle underlätta aktiebolagens kapitalförsörjning. Att en lättnad i fråga om den marknadsmässiga kapitalanskaffningen medför bättre lönsamhetskontroll än en långt driven självfinansiering har jag framhållit i andra sammanhang, varför jag inte nu ingår härpå.

En konsekvens av en differentierad beskattning är att det skulle bli en friare kapitalmarknad, eftersom nyemissioner av aktier nu och vi får väl hoppas för all framtid kommer att stå utanför riksbankens kontroll. Man kan säga att företagen får erlægga entréavgift till en sådan fri marknad men till följd av nedsättningen av skatt på utdelad vinst blir avgiften inte så hög som tidigare. Den tidigare skillnaden framträder särskilt tydligt, om man jämför förlagslån och preferensaktier med fast utdelning. Ekonomiskt är dessa kapitalanskaffningsformer ganska likartade och i marknaden är kursen på goda förlagslån och på preferensaktier med samma avkastning ungefär densamma. För det lånande bolaget blir den faktiska räntekostnaden med femtioprocentigt skattetryck dubbelt så hög vid emission av preferensaktier som

vid emission av obligationer. Enligt det nu framlagda förslaget blir i nuvarande marknadsläge den faktiska räntekostnaden för preferensaktier 8 procent mot f.n. omkring 12 procent.

Jag är väl medveten om att preferensaktier inte spelar så stor roll för företagens kapitalanskaffning, men jag har dragit fram dem som exempel, ty jag tycker att jämförelsen mellan förlagslånens och preferensaktiernas räntekostnader är rätt talande.

Den ökade emissionsverksamheten torde för aktieägarna medföra lägre aktiekurser och bättre förräntning. Såsom vår förmögenhetsbeskattning är utformad, får detta väl anses vara en gynnsam utveckling för långtidsplacering. För närvarande är det en mycket vanlig företeelse att den på aktier och aktieutdelning belöpande förmögenhets- och inkomstskatten överstiger aktieutdelningen, vilket omöjliggör för personer som behöver använda en del av avkastningen för att bestrida levnadskostnader att köpa goda sakvärdeaktier med låg avkastning. En förbättrad avkastning på aktier torde därför så småningom komma att medföra en avsevärd ökning av antalet aktieägare.

Den nya lagstiftningen är en försökslagstiftning och dess största värde ligger kanske däri, att den är ett tecken på att man i olika läger börjar få större förståelse för aktieutdelningens funktion såsom ett pris på riskvilligt kapital. Man kan därför hoppas, att den nya försökslagstiftningen, sedan dess fel och förtjänster framträtt i praktiskt bruk, kommer att ersättas med bestående skattelättnader för utdelad vinst. En sådan utformning av skattelagstiftning kommer för visso att leda till bättre hushållning med knappa reserver än det tidigare ensidiga gynnandet av självfinansieringen.

Ordföranden: Dagens föredragsämne är ju inte bara ekonomiskt betydelsefullt utan också, som föredragshållaren påpekat, i allra högsta grad aktuellt. Vi har all anledning att tacka för ett utomordentligt intressant och mycket klagörande föredrag.

Advokat Claes Sandels: Jag vill börja som kyrkoherden, som inledde sin predikan med orden: "Nu skall jag tala om något som ni känner väl till allesammans och som roar och intresserar er, nämligen synden." Jag skall också tala om synd. Synden är, som bekant, en funktion av vår uppfattning om vissa sammanhang. I Bibeln står det: "Du skall icke taga ränta av din broder." Det ansågs syndigt att ta ränta, beroende på att man inte förstod vissa ekonomiska sammanhang. Den "synd" som nu är mest populär — eller impopulär — är, om man är bolag, att äga aktier i andra bolag. Det sägs en hel del om denna "synd" i propositionen. Men är det en synd? Jag ifrågasätter, om dessa bolag skall ha dalj; jag tycker snarare att de skulle ha medalj! Anledningen är följande.

Man kan fråga sig: Varför placerar ett bolag pengar i främmande aktier i

stället för i vad man kallar "aktiva" tillgångar? Det finns bara en förklaring, nämligen den att bolaget räknar med att de aktier som köps skall ge en bättre förräntning än investeringar i egen regi. De mindre räntabla investeringarna inom företaget trängs undan genom aktieköpen, som vidare medför att de för aktieköpen använda medlen friställs för placering efter marknadens val, d.v.s. under fri konkurrens mellan olika investeringsprojekt.

Vi borde kunna vara ense, både fiscus, som ju ska ha sitt, och jag, om att om det inte kommer till några speciella omständigheter, så är det enbart tacknämligt om pengarna går till de investeringsprojekt, som är mest bärande. Jag tror emellertid, att man inte får sammanhanget vid pengarnas väg till investeringsprojekten klart för sig, om man inte beaktar bolagens aktieinköpspolitik. Förstår man sammanhanget, upphör aktieplaceringarna att vara en synd och blir i stället en dygd.

Det sägs i propositionen, och det har sagts tidigare, att kapitalet bör underkastas "the test of the market", med andra ord att bolagen bör dela ut sina vinster till allmänheten. Allmänheten kan då placera pengarna, där de ger bäst förräntning. De skall alltså inte stanna kvar inom det speciella företaget, som tjänat in dem. På detta svarar jag, att "the test of the market" blir placeringarna föremål för, också om företaget icke delar ut men i stället vid sina placeringar får fritt välja mellan aktier och "aktiva" tillgångar. För mig framstår alltså alla hinder som läggs för bolagens placeringar i främmande aktier som ett hinder för kapitalets väg till räntablaste användning.

Intendent Annell har talat om aktieägarnas intressen så varmt, att han föreföll mer katolsk än påven själlv. Man inkasserar tacksamt denna omtanke om de skattskyldiga från en representant för de fiskala intressena. Jag menar emellertid att om bolagen fått behålla sin frihet i placeringshänseende, skulle kapitalet inom bolagssektorn blivit investerat på bästa sätt och alla parter fått bästa utbyte.

Jag skall anlägga ytterligare en aspekt, som för mig, som jurist framstår som väsentlig.

Det är inte tillåtet att tala om att juridiken har en uppgift men väl att den har en funktion. En väsentlig del av denna funktion är att skapa stabilitet och begränsa risken för obehagliga överraskningar. Det finns många sådana ändå i det ekonomiska livet. Vad jag som jurist skulle önska mig i fråga om skatterätten är just stabilitet. Föränderligheten i lagstiftningen — det må nu vara skatterätten eller civillagstiftningen — kostar helt enkelt pengar genom att försvåra planeringen för framtiden. Enligt min mening spelar innehållet i en skattelagstiftning mindre roll än permanensen. Vad som oroar mig i bevillningsutskottets betänkande är att där förebådas nya ändringar på det område vi diskuterar, alltså ändringar i de nu gjorda ändringarna.

Direktör Cederberg: Det har talats om att de "vita" bolagen inte har någon glädje av att de varit snälla och lydiga. Hur går det med de "svarta" som har bättrat sig och låter utdelningarna gå in och ut? Blir de fria från inkomstbeskattning för uppuren utdelning?

Taxeringsintendent Annell: Det har ju varit så hela tiden att ingen har dömts till livstids straffarbete, utan den som ändrar utdelningspolitik kan ånyo behandlas som "vitt" bolag.

Direktör Cederberg: På tal om investmentbolagen vill jag med ett praktiskt exempel fråga hur den föreslagna regeln kommer att verka.

Vi tänker oss ett bolag som har en uppburen utdelning på 1.500.000 kronor; det är alltså inkomstsidan. Sedan har bolaget räntor på lån med 200.000 kronor och förvaltningskostnader på 50.000 kronor. Det blir kvar 1.250.000 kronor, och av de pengarna vill bolaget spara 250.000 för att kunna göra insatser i strukturrationaliserande och liknande syften — ”promoting” hette det visst — så det vill bara dela ut en miljon. Blir bolaget då skattefritt för 125 procent på 1.250.000 eller på 1.000.000?

Taxeringsintendent Annell: Man skall räkna upp 1.000.000 för att jämföra med de 1.250.000. Förvaltningsbolag äger utan hinder av bestämmelserna i kommunalskattelagen åtnjuta avdrag för gäld.

Direktör Cederberg: Jag kan bidra med att nämna en omständighet som hindrar de här rörelseidkande bolagen att bli förvaltningsbolag: Aktierna skulle inte bli belåningsbara, och i den mån aktieägarna har lån på aktierna kommer de i en besvärlig situation.

Så talade intendent Annell om att man kan utfärda inlösningsbara aktier för att på det sättet slippa betala utskiftningskatt, när kapitalet lämnas tillbaka efter ett visst antal år. Jag vill emellertid påminna om att vi har i det här landet en aktiebolagslag, som omöjliggör att minska kapitalet om fonderna kommer under de främmande skulderna. När man försöker sig på att sätta ned fonderna, faller man på denna bestämmelse i aktiebolagslagen. Särskilt när bolaget har skulder till pensionsstiftelse är det mycket svårt att komma förbi det hindret.

Sedan talades det om just dessa pensionsstiftelser. Ja, det är klart att i 1960 års bokslut blir det små möjligheter att göra avsättningar till pensionsstiftelser, ty ATP klarar av en hel del av pensionsstiftelsernas förpliktelser. Hur går det då med sådana bolag som har överskott i pensionsstiftelserna? Får de bestrida årets löpande pensionsutgifter från omkostnadskontot, eller kan man räkna med svårigheter i det avseendet? Det här året går det, men nästa år vet vi inte, har det sagts.

Crabo sade i Göteborg att frågan om pensionsstiftelserna är så besvärlig, att riksskattenämnden inte kan komma med några anvisningar till företagen i år utan först 1961. Jag skulle vilja fråga: Delar intendent Annell den uppfattningen att man vid 1960 års bokslut inte kan vänta några anvisningar från de centrala skattemyndigheterna?

Taxeringsintendent Annell: För närvarande kan man enligt min mening inte göra ”tvångsavtappning” av en pensionsstiftelse om stiftelsen har överskott, därför att bolagets pensionsutfästelser krympt på grund av ATP. Om ett sådant bolag belastar rörelsen med pensionskostnader trots att det har möjlighet att belasta stiftelsen, innebär det ju en indirekt påbyggnad av pensionsstiftelsen, men bl.a. av praktiska skäl torde man inte kunna ingripa häremot vid 1961 års inkomsttaxering. Vid 1962 års taxering torde däremot läget bli ett annat.

Direktör Cederberg: Taxeringsintendent Annell ställde i sitt föredrag frågan, vilket näringslivets män föredrog:

1. Liberalare värderingsregler för varulager

2. Sänkt bolagsskatt
3. Sänkt och differentierad bolagsskatt (lägre skatt på utdelad än på fonderad vinst)

För min del vill jag rekommendera alt. 3.

Fortsätter de bolagsskattesakkunniga att arbeta på skattelagstiftningen efter 1973 eller är det den Hedborgska utredningen som sysslar med det?

Taxeringsintendent Annell: Det är den Hedborgska jättekommittén som sysslar med den saken.

Docent Mutén: Herr ordförande!

Det är dystert med en sådan här provisorisk lagstiftning — med hänsyn till rättsosäkerheten. På den punkten vill jag gärna uttala min anslutning till advokaten Sandels uppfattning, i all synnerhet, naturligtvis, i fråga om utskottets skrivning. Där hotas ju med sanktioner mot de företag som genom ombildningar av olika slag försöker slingra sig ur det nya grepp som denna lagstiftning lägger på dem.

För kedjebeskattningen har finansministern, såvitt jag förstår, i huvudsak haft en grund, nämligen den att friheten från skatt på aktiebolagens utdelningar från andra bolag skulle ha verkat kursuppdrivande och alltså skulle bära skulden till den hausse på börsen, som vi har upplevt de senaste åren. Jag vill gärna medge att jag också har varit hemfallen åt den vanföreställningen tidigare. Men finansministern tycks inte ha tagit intryck av de utredningar som gjorts rörande omfattningen av bolagens aktieköp under de senaste åren. Haussen har som det visat sig försiggått utan nämnvärda nettoinvesteringar från bolagens sida i börsnoterade aktier. De som har drivit upp kurserna har snarare varit försäkringsbolag, som har haft liberalare placeringsregler än förr, och det har även varit enskilda placerare, liksom allt djärvare förmyndare och fondförvaltare, som ryckt sig loss från det moraliska tvånget att placera i obligationer. Det har skett en anpassning till kursnivån på de utländska börser, där man inte haft samma förklaringar som herr Sträng ansett sig ha haft till kurshöjningen.

Den grund som finansministern haft har emellertid inte varit taxeringsintendenten Annelles, även om man kan beklaga, att när finansministerns grund för införande av den här kedjebeskattningen har skjutits sönder, kedjebeskattningen likväl har fått bli kvar i utskottsförslaget. Det kan finnas flera anledningar till det. En är den, att om man vill införa provisoriska lättnader för aktiebolagens nyemissioner — och utdelningar på dem — finns det knappast några möjligheter att göra detta på ett teoretiskt tillfredsställande sätt, om man inte på något sätt förebygger, att skattefriheten blir större än avsett genom att den används av bolag som ger skattefria utdelningar till andra bolag. Om man skulle ha bibehållit den relativa frihet från kedjebeskattning, som finns med nu gällande lag, skulle man i princip ha varit tvungen att göra så rigorösa inskränkningar i rätten till sådan här emissionslättnad för nyemitterande bolag, att dessa bolag knappast varit betjänta därav. Det förhåller sig på det sättet att man, om man vill göra en lättnad i beskattningen för utdelad vinst, kan förebygga att den lättnaden kommer till oavsedd användning antingen därigenom, att man gör korrekationer hos det utdelande bolaget, eller genom att man lägger en tilläggsskatt på de mottagande bolag, som i princip är skattefria för utdelning. Den förra vägen har valts i propositionen, medan den andra

är den som man, vis av erfarenheten, har tillämpat på senare år i Tyskland. Jag anser att man, sedan grunden för kedjebeskattnings införande har blivit sönderskjuten, borde ha väntat ett tag med nyemissionslättnaderna för att senare ta ställning till om man borde avstå från förslaget eller tillämpa det på ett mera konsekvent sätt, så att det gällde aktieutdelningar över huvud taget. Om man hade haft generella regler i den riktningen, hade man kunnat införa en generell tilläggsskatt för de bolag som i princip varit skattefria för mottagna utdelningar.

Nu finns det emellertid andra motiv för kedjebeskattningen, men jag skall inte bli långrandig. Jag skall bara ställa frågan: Har det verkligen undersökts, vilka verkningarna kommer att bli av en sådan här reform? Det är naturligtvis svårt att kritisera reformen först med att säga att det är så få bolag som har placerat pengar i aktier, att det inte alls drivit upp kurserna, och sedan omedelbart efteråt komma och säga, att det spelar en avsevärd roll för bolagens finansiering, att de kan få placera pengar i aktier. Är det ena riktigt, så stämmer inte det andra, och är det andra riktigt, så är det något fel med det första.

Möjligen bottenar felet i stället däri, att räntabilitetskontrollen på aktiva interna investeringar kanske inte är lika rigorös som den är på vad herr Annell kallade för passiva investeringar. Man kan fråga sig vad följden blir, om dessa passiva investeringar kommer att vara mindre lönsamma än förut för de stagnerande bolagen. Vad kommer då dessa bolag att välja? Väljer de en — som de finner den — skattemässigt fullständigt ruinerande utdelning av ackumulerade vinstmedel, en skattemässigt icke mycket mindre ruinerande utskiftning av samma medel, i den mån den är lagligen möjlig, eller dåliga interna aktiva investeringar? Det vet vi ingenting om, och jag har en känsla av att det vore bättre att ta reda på en sådan sak först och lagstifta sedan än att lagstifta först och se vad bolagen gör och sedan göra en ny lagstiftning, o.s.v.

Till slut vill jag säga, att de betänkligheter jag har framfört kanske faller med att det hela är en i stort sett förhållandevis obetydlig reform — vilket kan tjäna somliga till tröst och andra till besvikelse.

Taxeringsintendent Annell: Jag tror inte den närvarande skatteexpertisen kan påstå, att argumenten för borttagandet av skattefriheten för utdelning på kapitalplaceringsaktier är skattemässigt felaktiga. Jag håller med herr Sandels om behovet av en viss stabilitet, men denna synpunkt får ej bli så dominerande att den förhindrar nödvändiga reformer.

Det var en mycket intressant synpunkt som framfördes av herr Cederberg och som jag inte har tänkt på förut, nämligen att de gällande regler att man inte får belåna aktier i förvaltningsbolag, helt kan omöjliggöra ombildningar.

Docenten Leif Mutén sade att utskiftningsskatten är ruinerande. Aktieägarna påföres emellertid inte någon skatt för det som utskiftas — vi kan bortse från de undantagsfall, då realisationsvinstbeskattningen tillämpas — och i förhållande till de marginalskatter som träffar utdelningsinkomster hos aktieägarna är utskiftningsskatten nog inte särskilt hög.

Advokat Claes Sandels: Jag anknyter till vad som sagts om utskiftningsskattens betydelse. Skatter verkar inte på det sätt som de är avsedda att verka på, utan skatteeffekterna följer vanliga ekonomiska lagar. För att konkretisera: Ett företag som tidigare kunnat ha sina medel skattefritt placerade i främmande

aktier men nu beskattas för utdelningen på sådana aktier, har att välja mellan å ena sidan utskiftning och å andra sidan placering på annat sätt än i aktier. Med stor sannolikhet kan man anta, att bolaget skall kunna få så hygglig avkastning på egna investeringsprojekt att de lönar sig bättre än en utskiftning, som ju kostar 40 % utskiftningsskatt.

Den utskiftning, som leker intendent Annell — liksom "fiscus" över huvud taget — i hågen, blir inte av. Inte heller den investering under "the test of the market" som blir den automatiska följderna av aktieköp och som ur allmän-ekonomisk synpunkt framstår som mest lämplig. Utan i stället en placering i aktiva tillgångar hos det egna företaget utan sådan "test", alltså just det resultat alla är överens om är olyckligt.

Taxeringsintendent Annell: Det ligger något i vad herr Sandels säger. Man kan dock peka på andra fall, där de föreslagna lagändringarna kan medverka till strukturrationaliseringar och koncentrationer inom näringslivet. För närvarande kan företag med krympande vinstmarginaler ibland köpa aktier och genom skattefriheten hålla en verksamhet vid liv genom subventionering med skattefria aktieutdelningen. Om den möjligheten tas bort, kan det ibland underlätta strukturrationaliseringar. Vi kan bägge två dra fram fall, där borttagandet av skattefriheten medför både fördelar och nackdelar. De ekonomiska nackdelarna är dock förhållandevis obetydliga.

Ordföranden: Jag har en känsla av att vi därmed är färdiga med vår debatt för kvällen, och det återstår bara för mig att än en gång tacka intendent Annell för ett utomordentligt intressant föredrag. Jag tackar också de herrar som deltagit i diskussionen.